

DE BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE POLITIEAMBTENAAR

Els Gauquite

Onder wetenschappelijke begeleiding
van Prof. F. Hutsebaut

I. ALGEMENE INLEIDING

Een politieman heeft een moeilijk beroep. Zijn taak bestaat erin te waken over de handhaving van de openbare orde, hetgeen zowel de uitoefening van de *bestuurlijke politie* als de uitoefening van de *gerechtelijke politie* omvat ¹.

De taak van de *administratieve politie* bestaat in de normale handhaving van de openbare orde op iedere plaats en in ieder deel van het algemeen bestuur. Zij is dus hoofdzakelijk gericht op het voorkomen van de misdrijven; haar functie is preventief ².

De *gerechtelijke politie* spoort misdrijven op waarvan de administratieve politie het plegen niet heeft kunnen verhinderen, verzamelt de bewijzen ervan en levert de daders over aan de rechtbanken die door de wet belast zijn met hun bestraffing. Haar functie is dus repressief ³.

In woorden lijken de actieterreinen van de beide politiediensten duidelijk gescheiden, maar in de praktijk is dit niet altijd zo. Het onderscheid is belangrijk voor de aansprakelijkheidsregel. Immers, de gemeente is aansprakelijk voor haar administratieve politie, terwijl de staat aansprakelijk is voor de gerechtelijke politie.

Daarnaast bepaalt art. 153 van de Nieuwe Gemeentewet dat de gemeentepolitie zowel met taken van administratieve politie als met taken van gerechtelijke politie belast is ⁴. Duidelijkheid inzake de functies van de politie is dus vereist.

In dit werk zullen wij proberen duidelijkheid te scheppen in de moeilijke materie van de aansprakelijkheidsleer met betrekking tot de poli-

(1) DE RIDDER, W., "De politiefunctie doorgelicht", *Panopticon*, 1987, 190-217.

(2) Art. 155 Nieuwe Gemeentewet.

(3) Art. 167 Nieuwe Gemeentewet.

(4) Art. 153 Nieuwe Gemeentewet.

tiediensten, door eerst de actuele regeling grondig te bestuderen, om vervolgens aandacht te schenken aan de vernieuwde regeling, zoals deze te vinden is in hoofdstuk V van de Wet op het Politietoezicht, die onlangs werd gestemd ⁵.

II. ACTUELE REGELING : DE ORGAANTHEORIE

A. INLEIDEND WOORD

Politieambtenaren zijn ambtenaren die een deel van de soevereine bevoegdheid van de overheid uitoefenen en worden daarom als overheidsorganen beschouwd ⁶. Alnaargelang zij functies van *gerechtelijke politie* of van *administratieve politie* vervullen (cfr. supra: inleiding), worden zij respectievelijk beschouwd als organen van de Staat of als organen van de gemeente ⁷. Deze publiekrechtelijke rechtspersonen zijn op grond van de orgaantheorie **rechtstreeks**, d.w.z. op basis van art. 1382 B.W., aansprakelijk voor de onrechtmatige daden begaan door hun organen, in casu de politieambtenaren, in de uitoefening van hun functies ⁸.

B. DOORBRAAK VAN DE ORGAANTHEORIE

De orgaantheorie gaat uit van de onderstelling dat fysieke personen voor rekening van de overheid kunnen handelen. Deze laatste heeft immers fysieke personen nodig om te handelen en om haar wil te uiten, zodat de wil van deze personen wordt opgeslorpt en zodat hun handelingen de wil van de overheid veruitwendigen, zoals de organen van het menselijk lichaam de wil van de mens vertalen ⁹.

Wat nu de aansprakelijkheid van de overheid betreft, is niet alles van een leien dakje gelopen. Tot 1920 gold immers de regel van de immuniteit van de overheid voor de handelingen krachtens en binnen de grenzen van haar soevereiniteit verricht. Dit betekende dat de overheid enkel aansprakelijk kon worden gesteld voor zover zij optrad als

(5) De Wet op het Politieambt werd op 21 mei 1992 goedgekeurd in de Kamer en op 16 juli 1992 in de Senaat. Zij werd op 22 december 1992 gepubliceerd in het Staatsblad en zal van kracht worden op 1 januari 1993.

(6) BOUILLENE, R., *La responsabilité civile extracontractuelle devant l'évolution du droit*, Brussel, Bruylant, 1947, 64-65.

(7) Zie inleiding, reeds geciteerd.

(8) VERCROYSEN, W., "De orgaantheorie : Toepassing op publiekrechtelijke rechtspersonen", *De Pol*, 1989, 46.

(9) CAMBIER, C., *La responsabilité de la puissance publique ses agents*, Brussel, Bruylant, 1947, p. 192.

particulier ¹⁰, en dan betrof het een onrechtstreekse aansprakelijkheid, d.w.z. op grond van art. 1384, 3de lid B.W. ¹¹.

Met het Flandria-arrest ¹² werd het onderscheid tussen de overheid handelend als openbare macht of als privé-persoon opgeheven, maar werd een nieuw onderscheid ingevoerd. Immers, de aansprakelijkheid van de overheid kon enkel weerhouden worden voor de uitvoering van de beslissing, doch voor haar beslissingen zelf bleef de overheid immuun ¹³. Ook dit onderscheid werd opgeheven in een cassatie-arrest van 1948 ¹⁴, zodat uiteindelijk kon worden nagegaan of de administratieve beslissing van de overheid in overeenstemming was met de zorgvuldigheidsnorm ex art. 1383 B.W. ¹⁵.

Het eigenlijke principe van de orgaantheorie werd reeds expliciet voorgesteld in een cassatie-arrest van 1921 ¹⁶, waarin het Hof van Cassatie stelde dat art. 1382 B.W. moet worden opgevat in algemene termen en geen onderscheid maakt tussen handelingen van overheidsambtenaren, begaan in hun burgerlijk leven en begaan in het kader van hun functies, en dat, wanneer een ambtenaar de openbare macht uitoefent op het ogenblik dat hij een onrechtmatige daad begaat, de overheid hiervoor rechtstreeks aansprakelijk is, d.w.z. op grond van art. 1382 B.W..

Aangezien de vereiste band van ondergeschiktheid (infra) moeilijk kon worden toegepast op personen van wie de daden verband houden met de uitoefening van een tak van de openbare macht, kon de aansprakelijkheid van de overheid niet worden weerhouden op grond van art. 1384, 3de lid B.W. ¹⁷.

C. VOORWAARDEN MET BETREKKING TOT DE RECHTSTREEKSE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE OVERHEID VOOR DADEN BEGAAN DOOR HUN ORGANEN

Artikel 1382 B.W. impliceert 3 voorwaarden. De orgaantheorie voegt er een 4de aan toe.

(10) VAN GERVEN, W., *Hoe blauw is het bloed van de prins?*, Kluwer Antwerpen, 1984, p. 89.

(11) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile, I*, Brussel, Larquier, 1967, nr. 1302.

(12) Cass., 5 november 1920, *Pas.*, 1920, I, 193.

(13) VAN GERVEN, W., *Verbindenissenrecht, Deel II*, ACCO, 1988, p. 37.

(14) Cass., 5 november 1920, *Pas.*, 1920, 193.

(15) DELVA, J., "Evolutie van de rechtspraak inzake fundering van de overheidsaansprakelijkheid", T.P.B., 1969, p. 67.

(16) Cass., 14 april 1921, *Pas.*, 1921, I, p. 136.

(17) DE GROOTTE, W., "Synopsis der leerstelsels en wetgeving aangaande de burgerlijke verantwoordelijkheid van Staat en ambtenaren", *Rechtsk. T.*, 1946, (223) 258.

1. Voorwaarden ex artikel 1382 B.W.

I. FOUT

In principe weerhoudt elke fout van het orgaan begaan in het kader van zijn functie de aansprakelijkheid van de overheid. Het foutbegrip omvat 2 van elkaar te onderscheiden elementen :

Vooreerst is er het *objectieve* schuldelement : het onrechtmatig handelen. Dit verwijst naar een schending van een specifieke regel, d.w.z. van een wettelijke of reglementaire norm, of naar een schending van een zorgvuldigheidsnorm waaraan elk vooruitziend persoon is onderworpen. De objectieve inbreuk op een norm volstaat echter niet opdat men van een fout zou kunnen spreken.

Er is ook het *subjectieve* schuldelement : de toerekeningsvatbaarheid. Een onrechtmatige handeling kan slechts als een fout ex artikel 1382 B.W. worden gekwalificeerd als de dader schuldbequaam is en de handeling hem toerekenbaar is. Hier knelt de schoen. Immers, een rechtspersoon is schuldbequaam en kan strafrechtelijk niet aansprakelijk gesteld worden (*infra*); op burgerrechtelijk gebied wordt deze immuniteit evenwel ongedaan gemaakt op grond van de orgaantheorie die stelt dat organen het verlengde zijn van de rechtspersoon zodat deze als het ware zelf de handelingen stelt.

Eens de schending vaststaat kan de overheid enkel ontkomen aan de sanctie van artikel 1382 B.W. door het bestaan van een rechtvaardigheidsgrond, zoals overmacht, onoverkomelijke dwaling, noodtoestand etc... aan te tonen. Immers, dan verdwijnt de subjectieve fout ¹⁸.

II. SCHADE

Er moet schade zijn en die moet bewezen worden. De schade bestaat uit het verlies van een patrimoniaal of extra-patrimoniaal voordeel. Het slachtoffer moet een rechtmatig, zeker en persoonlijk belang kunnen aantonen ¹⁹.

(18) VANDENBERGHE, H., "De grondslag van contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid voor eigen daad", *T.P.R.*, 1984, 127-154

(19) DIRIX, E., "Het begrip schade", in *Serie aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 142.

Wat de soorten schade betreft, komen de volgende in aanmerking om vergoed te worden (voor zover natuurlijk aan de andere voorwaarden is voldaan) ²⁰:

Ten eerste is er het geleden *verlies*, maar ook de gedeerde *winst*, d.w.z. winst die men tengevolge van het schadegeval niet meer verwenzelijken kan. Vervolgens is er de *morele* schade, maar ook de *materiële* schade, d.w.z. zuiver patrimoniale en lichamelijke schade. Tenslotte is er de *rechtstreekse* schade, d.w.z. die het slachtoffer zelf heeft geleden, maar ook *onrechtstreekse* schade, d.w.z. die anderen persoonlijk hebben geleden; deze schade wordt ook wel schade door terugkaatsing genoemd.

III. CAUSAAL VERBAND

Het slachtoffer moet het causaal verband aantonen tussen enerzijds de foutieve handeling en anderzijds de geleden schade. Een causaal verband tussen beide houdt in dat de schade zich zonder de foutieve handeling niet zou hebben voorgedaan. Uiteindelijk is het de feitenrechter die oordeelt over het bestaan ervan ²¹. In de rechtsleer worden verschillende theorieën verdedigd:

De *equivalentietheorie* is de theorie volgens dewelke "elke fout zonder dewelke de schade zich niet zou hebben voorgedaan zoals ze zich in concreto voordeed, als de oorzaak van de schade moet worden beschouwd, ongeacht de zwaarwichtigheid van elk van de aanwezige fouten" ²². Tussen de verschillende omstandigheden wordt dus geen keuze gemaakt. Alle fouten staan op gelijke voet, zijn dus equivalent. Deze theorie draagt de voorkeur weg van het Hof van Cassatie ²³ en biedt de grootste rechtszekerheid voor het slachtoffer.

De *adequatiethetheorie*, vervolgens, is de theorie volgens dewelke die omstandigheden waarvan het redelijkerwijze voorzienbaar was dat ze tot de schade zouden leiden, als foutief beschouwd worden en in causaal verband geacht worden met de schade ²⁴.

(20) RONSE, J., "Schade en schadeloosstelling", in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1984, Deel I.

(21) Cass., 11 januari 1977, *Pas.*, 1977, I, 518.

(22) Cass., 17 juni 1980, *R.W.*, 1980-81, 524 en Cass., 28 november 1960, *R.G.A.R.*, 1962, nr. 6873.

(23) Cass., 26 februari 1981, *Pas.*, 1981, I, 708.

(24) Cass., 12 november 1951, *Pas.*, 1952, I, 128.

De *theorie van de efficiënte oorzaak* tenslotte beschouwt die omstandigheden als oorzaak van de schade die op beslissende, doorslaggevende wijze tot de schade kunnen leiden ²⁵.

De adequatietheorie en de theorie van de efficiënte oorzaak zijn bedacht om de ruime uitwerking van de equivalentietheorie in te perken door tussen de omstandigheden zonder dewelke de schade zich niet zou hebben voorgedaan, er enkele te weerhouden die dan met uitsluiting van de andere bij machte zijn een causaal verband te doen ontstaan ²⁶.

In elk geval is de problematiek van het causaal verband nauwelijks op te lossen met theorieën. Hier moet de rechter zich meer dan ooit inleven in de feiten van de situatie om in redelijkheid uitspraak te doen.

2. Band tussen de begane fout en de functie van het orgaan

Het volstaat niet zomaar dat het orgaan een fout heeft begaan in de zin van artikel 1382 B.W., dat het slachtoffer zijn schade heeft bewezen en dat het causaal verband tussen fout en schade werd aangetoond. Er moet ook een band bestaan tussen de begane fout en de functie van het orgaan.

In een arrest van 1922 ²⁷ expliciteerde het Hof van Cassatie dat "de onrechtmatige daad in direct verband met de functie van het orgaan of gepleegd in de loop van de ambtsverrichtingen, volstaat om de overheidsaansprakelijkheid te weerhouden" ²⁸. Later, in een arrest van 1943 ²⁹ voegde het eraan toe "dat de daad moet bestaan in een foutieve of kwaadwillige uitvoering van een daad, welke het orgaan krachtens zijn eigen ambt gerechtigd was of verplicht was te vervullen".

Omdat dit standpunt zeer streng is voor het slachtoffer die het veelal moeilijk zal hebben om die band tussen foutieve daad en functie te bewijzen, aanvaardt het Hof van Cassatie de overheidsaansprakelijkheid ook als de bewuste handeling door ieder redelijk en voorzichtig mens geacht wordt binnen de perken van de wettelijke opdracht van het orgaan te vallen ³⁰.

(25) VAN QUICKENBORNE, M., *De oorzakelijkheid in het recht van de burgerlijke aansprakelijkheid*, Gent, 1972, 241 p.

(26) BOCKEN, H., *Het causaal verband tussen misdrijf en schade. Actuele problemen van strafrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1988, 437 p.

(27) Cass., 16 oktober 1922, *Pas.*, 1923, I, 14.

(28) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile, I*, Brussel, Larcier, 1967, nr. 1302.

(29) Cass., 31 maart 1943, *Arr. Verbr.*, 1943, 75.

(30) Cass., 29 mei 1947, *Arr. Verbr.*, 1947, 170.

Bovendien stellen de feitenrechters zich vrij soepel op om de ver-
eiste band te aanvaarden, om zo het slachtoffer tegemoet tekomen ³¹.

D. WELKE OVERHEID MOET WORDEN AANGESPROKEN?

Een onrechtmatige handeling begaan door een orgaan in het kader
van zijn functie, brengt de rechtstreekse overheidsaansprakelijkheid met
zich mee. Voor het slachtoffer is het van zeer groot belang te weten
welke overheid hij moet aanspreken.

Wanneer een politieambtenaar taken van *gerechtelijke* politie uitoe-
fent, d.w.z. "wanneer hij misdaden, wanbedrijven en overtredingen op-
spoort, daarvan kennis geeft aan de bevoegde overheden, de daders
ervan vat en ter beschikking stelt van de bevoegde overheid op de wijze
en in de vormen bepaald door de wet", en "wanneer hij de personen
die op heterdaad worden betrapt, alsmede degenen die door het open-
baar gerucht worden vervolgd en degenen wier aanhouding wettelijk is
gelast, opspoort en vat en hen ter beschikking stelt van de bevoegde
overheid, op dezelfde wijze handelt met betrekking tot de voorwerpen
waarvan de inbeslagneming is gelast" ³², dan treedt hij op als een or-
gaan van de *Staat* ³³.

Wanneer hij taken van *administratieve* politie uitoefent, d.w.z. "wan-
neer hij toeziet op de naleving van de wetten en politieverordeningen,
de handhaving van de openbare orde, de bescherming van de personen
en de goederen, en de hulpverlening aan al wie in gevaar verkeert" ³⁴,
dan treedt hij op als orgaan van de *gemeente* ³⁵.

Bij wijze van voorbeeld illustreert het arrest van de burgerlijke recht-
bank te Antwerpen van 31 maart 1983 ³⁶ duidelijk het onderscheid. In
casu betrof het een politieagent die opdracht had gekregen om samen
met zijn collega uit te kijken naar een gesignaleerd voertuig en tijdens
die opdracht een ongeval veroorzaakt had. De rechtbank oordeelde dat
de bedoelde controle van het gesignaleerde voertuig niet zomaar een
administratieve taak was, doch dat het tot doel had de dader van de
diefstal op te sporen en eventueel op te brengen, hetgeen een gerech-
telijke taak was, zodat niet de gemeente, maar wel de Staat aanspra-
kelijk was voor de schade van het ongeval veroorzaakt door de agent
tijdens het uitoefenen van een gerechtelijke functie.

(31) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile*, I, Brussel, Larcier, 1967, nr. 1302.

(32) Art. 184 Nieuwe Gemeentewet.

(33) Art. 224 Nieuwe Gemeentewet.

(34) Art. 172 Nieuwe Gemeentewet.

(35) Art. 224 Nieuwe Gemeentewet.

(36) Rb. Antwerpen, 31 maart 1983, *R.W.*, 1983-84, 99.

De wet op de gemeentepolitie van 11 februari 1986 heeft het de slachtoffers gemakkelijker gemaakt. Artikel 224 van de Nieuwe Gemeentewet bepaalt immers dat "de gemeente aansprakelijk is voor de daden gesteld door een lid van de gemeentepolitie in de uitoefening van zijn functies" ³⁷. Dit betekent dus dat het slachtoffer in elk geval een vordering kan instellen tegen de gemeente. Verder bepaalt artikel 224 "dat de gemeente verhaal kan uitoefenen tegen de Staat voor de daden door het lid gesteld in de uitoefening van zijn plichten van gerechtelijke politie" ³⁸.

E. DE PERSOONLIJKE AANSPRAKELIJKHEID VAN HET ORGAAN

1. De persoonlijke aansprakelijkheid van het orgaan ten opzichte van derden

In de rechtsleer heeft men pogingen ondernomen om de persoonlijke aansprakelijkheid van het orgaan te beperken, op grond van volgende argumenten :

1. Scheiding der machten :

Op grond hiervan zou de rechterlijke macht de daden van publiekrechtelijke organen die verband houden met de uitoefening van hun ambt, niet mogen beoordelen. Dit argument wijst in de richting van Frankrijk, waar men een onderscheid maakt tussen de dienstfout en de persoonlijke fout en waar alleen deze laatste fout de ambtenaar toerekenbaar kan zijn, zodat de dienstfout ontsnapt aan de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbanken ³⁹.

Dit is echter strijdig met artikel 92 van de Grondwet dat bepaalt dat "geschillen over burgerlijke rechten bij uitsluiting tot de bevoegdheid van de rechtbanken behoren" ⁴⁰.

2. Billijkheidsmotieven :

Aangezien organen van publiekrechtelijke rechtspersonen zich in een minder uitverkoren positie bevinden dan hun collega's in de privésector die bij voorbeeld geldelijke voordelen hebben, moet hun persoonlijke aansprakelijkheid beperkt worden ⁴¹.

(37) Art. 224 Nieuwe Gemeentewet.

(38) Art. 224 Nieuwe Gemeentewet.

(39) GOOSSENS, C., "La responsabilité des organes des personnes morales et, spécialement, des organes des personnes morales de droit public", *R.C.J.B.*, 1958, (38), 42-43.

(40) Art. 92 G.W.

(41) WIGNY, P., *Droit administratif*, Brussel, Bruylant, 1962, 305.

3. Onevenredigheid:

De zware beslissingen die organen van publiekrechtelijke rechtspersonen vaak moeten nemen, impliceren dat een lichte fout veelal tot ernstige schadegevallen leidt; dit is disproportioneel⁴² en dus moet hun persoonlijke aansprakelijkheid worden beperkt⁴³.

In het algemeen worden deze argumenten in de rechtspraak zelden bijgevalen. Een uitzondering op deze tendens vormt het alleenstaand arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 21 oktober 1981, dat stelde dat "de aansprakelijkheid van het orgaan uitgesloten was PRECIES OMDAT de overheid aansprakelijk was voor de fout van het orgaan"⁴⁴.

Het standpunt van het Hof van Cassatie is nochtans duidelijk en werd meermaals bevestigd: *de aansprakelijkheid van de overheid voor de fout van haar orgaan sluit de persoonlijke aansprakelijkheid van het orgaan niet uit*. Het gemeen recht blijft volledig van toepassing⁴⁵ en het orgaan is bijgevolg aansprakelijk, zelfs voor een culpa levissima, dit in overeenstemming met artikel 6 van de Grondwet zeggende dat "alle Belgen gelijk zijn voor de wet"⁴⁶, en artikel 24 van de Grondwet zeggende dat "geen voorafgaand verlof nodig is om vervolgingen in te stellen tegen openbare ambtenaren wegens daden van hun bestuur"⁴⁷. Het principe werd voor het eerst vastgelegd in 1921⁴⁸ en recent nog bevestigd in 1982⁴⁹.

Dit betekent niet dat het orgaan steeds persoonlijk aansprakelijk is, wanneer de overheid aansprakelijk is voor de fout van haar orgaan. Met betrekking tot de cumulatieve aansprakelijkheid van overheid en orgaan moet het volgende onderscheid gemaakt worden:

Wanneer de fout werd begaan **buiten** het kader van het ambt, gaat de overheid vrijuit en kan alleen de aansprakelijkheid van het orgaan weerhouden worden⁵⁰.

(42) MAST, A., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Gent, Story, 1984, nr. 528.

(43) FLAMME, M., "La responsabilité personnelle des fonctionnaires", *Rev. Adm. B.*, 1968, (77), 82.

(44) Brussel, 21 oktober 1981, *J.T.*, 1981, 758.

(45) Brussel, 20 november 1981, *Verkeersrecht* 1986, 121.

(46) Art. 6 G.W..

(47) Art. 24 G.W..

(48) Cass., 14 april 1921, *Pas.*, 1921, 1, 136.

(49) Cass., 27 oktober 1982, *R.W.*, 1984-85, 2083.

(50) GOOSSENS, C., "La responsabilité des organes des personnes morales et, spécialement, des organes des personnes morales de droit public", *R.C.J.B.*, 1958, 52.

Wanneer echter de fout werd begaan **binnen** het kader van het ambt, is de aansprakelijkheid cumulatief en kunnen zich verschillende hypothesen voordoen :

1. **Het slachtoffer dagvaardt enkel het orgaan.** Dit is aangewezen als de schade klein is. Immers, tenuitvoerlegging tegen een particulier is geen probleem ⁵¹, terwijl het uitgesloten is tegen de overheid ⁵².

2. **Het slachtoffer dagvaardt enkel de publiekrechtelijke rechtspersoon.** Dit is natuurlijk veiliger voor het slachtoffer, aangezien veelal het orgaan niet kan geïdentificeerd worden ⁵³ en het bovendien dikwijls over onvoldoende financiële middelen beschikt om de schadegevallen op zich te nemen ⁵⁴.

3. **Het slachtoffer dagvaardt zowel het orgaan als de publiekrechtelijke rechtspersoon.** Wanneer er twijfel bestaat over de veriste band tussen daad en ambt ⁵⁵, heeft het slachtoffer er alle belang bij beiden te dagvaarden en een in solidum-veroordeling te vragen. Deze cumulatieve aansprakelijkheid van overheid en orgaan is eerder theoretisch. In de praktijk immers zal enkel de aansprakelijkheid van de overheid ter sprake worden gebracht om terloops vermelde redenen, zoals het probleem van de identificatie van het orgaan, van de insolventie van het orgaan, en het feit dat de overheid dikwijls de schadevergoeding betaalt ook wanneer ze samen met het orgaan werd veroordeeld, en dit om een te groot aantal processen tegen te gaan ⁵⁶.

2. De persoonlijke aansprakelijkheid van het orgaan ten opzichte van de publiekrechtelijke rechtspersoon

Het orgaan kan op 2 manieren schade berokkenen aan de overheid :

1. Directe schade :

Dit is de schade die het orgaan aan de rechtspersoon veroorzaakt zonder dat daar derden bij betrokken zijn ⁵⁷.

(51) DALCQ, R., *Traité de responsabilité civile, I*, Brussel, Larcier, 1967, nr. 1413.

(52) MAST, A., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Gent, Story, 1984, nr. 2.

(53) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile, I*, Brussel, Larcier, 1967, nr. 1414.

(54) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile, I*, Brussel, Larcier, 1967, nr. 1413.

(55) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile, I*, Brussel, Larcier, 1967, nr. 1413.

(56) GOOSSENS, C., "La responsabilité des organes des personnes morales et, spécialement, des organes des personnes morales de droit public", *R.C.J.B.*, 1958.

(57) VAN ECKE, H., "Onderzoek naar de pecuniaire verantwoordelijkheid van het rijks-wacht personeel in het algemeen en van de militairen in het bij zonder, naar de wet-

De overheid kan deze schade verhalen op het orgaan op grond van artikel 1382 B.W. ⁵⁸. De rechter bepaalt het bedrag en de wijze van de schadeloosstelling.

2. *Indirecte schade* :

Dit is de schade die het orgaan aan een derde veroorzaakt, die door de overheid wordt schadeloos gesteld, waardoor de overheid indirect wordt geschaad. De rechtspersoon kan het bedrag terugvorderen van het orgaan op grond van :

a. *Artikel 1382 B.W.*. Men kan zich de vraag stellen of dit wel logisch is. Immers, als de rechtspersoon geacht wordt zelf de daad te hebben gesteld volgens een juiste toepassing van de orgaantheorie, dan kan ze toch moeilijk verhaal uitoefenen voor eigen onrechtmatige daad?

Nochtans stelde het Hof van Cassatie ⁵⁹ zeer duidelijk dat "een rechtspersoon die aansprakelijk is ten opzichte van derden voor schade veroorzaakt door de schuld van haar organen, en deze schade vergoedt, een eigen schuld vereffent. De verplichte schadeloosstelling levert voor haar een nadeel op dat te wijten is aan de schuld van het orgaan waarvoor deze vergoeding mag eisen".

b. *De in solidum-veroordeling* van overheid en orgaan voor onrechtmatige daden van het orgaan begaan in de uitoefening van zijn ambt ⁶⁰ geeft het slachtoffer een comfortabele positie en geeft de rechtspersoon het voordeel van artikel 1251, 3° B.W. met name de wettelijke subrogatie ⁶¹.

In de rechtsleer wordt dit nogal contradictorisch bevonden. Immers, de wettelijke indeplaatsstelling veronderstelt dat degene die betaalt er belang bij heeft de betaling te doen ⁶². Anderzijds stelt het Hof van Cassatie in een arrest van 17 juni 1982 dat de rechtspersoon slechts in de plaats treedt in zoverre hij niet persoonlijk gehouden is tot betaling van de schuld ⁶³. Maar aangezien volgens de orgaantheorie de rechtspersoon zelf de onrechtmatige daad begaat, is deze persoonlijk tot betaling van de schuld gehouden. Sluit dit de toepassing van artikel 1251,

telijkheid der huidige praktijk inzake de inhouding op de wedden en naar de mogelijkheid het beslagbaar quantum te vergroten", *R.W.*, 1953-54, (1177), 1183.

(58) Cass., 3 oktober 1955, *R.C.J.B.*, 1958, 38.

(59) Cass., 24 januari 1980, *Arr. Cass.*, 1979-80, 601.

(60) Cass., 17 juni 1982, *R.W.*, 1984-85, 1143 en *R.C.J.B.*, 1986, 680.

(61) FLAMME, M., "La responsabilité personnelle des fonctionnaires", *Rev. Adm. B.*, 1968, 111, nr. 51.

(62) Art. 1251, 3e B.W.

(63) Cass., 17 juni 1982, *R.W.*, 1984-85, 1143 en *R.C.J.B.*, 1986, 680.

3° B.W. dan niet uit? Tot deze conclusie kwam het Hof van Beroep te Brussel in een arrest van 13 maart 1981⁶⁴, hetgeen precies aanleiding gaf tot het vermelde Cassatie-arrest van 17 juni 1982.

F. CONCLUSIE

De rechtstreekse aansprakelijkheid van de Staat en de gemeente voor daden begaan door hun politieambtenaren in de uitoefening van hun functies, op grond van artikel 1382 B.W., brengt een oncomfortabele situatie met zich mee, in de eerste plaats voor de politieambtenaar die steeds persoonlijk kan worden aangesproken en veelal niet over voldoende financiële middelen beschikt om de schadevergoeding op zich te nemen, maar ook voor het slachtoffer dat in principe het bewijs moet leveren dat de fout begaan is in de uitoefening van het ambt, om de aansprakelijkheid van de overheid te kunnen invoeren⁶⁵, en anders slechts de politieambtenaar kan aanspreken die veelal niet solvabel is⁶⁶.

Een aangepast wetgevend initiatief dringt zich dus op.

III. DE WET OP HET POLITIEAMBT

A. INLEIDEND WOORD

De nieuwe Wet op op het politieambt brengt wat de aansprakelijkheid van de politieambtenaar betreft, twee aanzienlijke verbeteringen met zich mee.

Eerst en vooral wordt de *rechtstreekse* aansprakelijkheid van de Staat en de gemeente op grond van artikel 1382 B.W. voor daden door hun organen gedaan in de uitoefening van hun ambt, geruild voor een *onrechtstreekse* aansprakelijkheid op grond van artikel 1384, 3de lid B.W., waarbij de politieambtenaar beschouwd wordt als aangestelde van de Staat of van de gemeente⁶⁷.

Daarnaast wordt hun persoonlijke aansprakelijkheid beperkt tot de opzettelijke, de zware en de bij hen gewoonlijk voorkomende lichte fout⁶⁸, dit alles naar analogie met de situatie van de werknemer onderworpen aan de Wet op de arbeidsovereenkomsten van 3 juli 1978. De persoonlijke gebondenheid van de politieambtenaar tot betaling van de

(64) Brussel, 13 maart 1981, *J.T.*, 1981, 288.

(65) Cass., 31 maart 1943, *Arr. Verbr.*, 1943, 75.

(66) GOOSSENS, C., "La responsabilité des organes des personnes morales et, spécialement, des organes des personnes morales de droit public", *R.C.J.B.*, 1958.

(67) Art. 47 van de Wet op het Politieambt.

(68) Art. 48 van de Wet op het politieambt.

gerechtskosten in geval van veroordeling wegens feiten gepleegd in zijn functie wordt op dezelfde wijze beperkt ⁶⁹.

In de volgende paragrafen zullen wij proberen de nieuwe bepalingen van de wet dieper uit te werken alsook het belang ervan aan te tonen door een vergelijking te maken met de orgaantheorie.

B. ARTIKEL 47 VAN DE WET OP HET POLITIEAMBT

1. De onrechtstreekse aansprakelijkheid

Artikel 47 van de Wet bepaalt het volgende: "De Staat is aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door de politieambtenaren van de rijkswacht en de gerechtelijke politie bij de parketten in de functies waarin hij hen heeft aangewend, net zoals de aanstellers aansprakelijk zijn voor de schade aangericht door toedoen van hun aangestelden. De gemeente is aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door de politieambtenaren van de gemeentepolitie in de functies waarin de Staat of de gemeente hen heeft aangewend, net zoals de aanstellers aansprakelijk zijn voor de schade aangericht door toedoen van hun aangestelden. De gemeente kan verhaal uitoefenen op de Staat voor de schade veroorzaakt door een politieambtenaar van de gemeentepolitie bij opdrachten die de Staat hem heeft toevertrouwd" ⁷⁰.

Deze bepaling steunt op artikel 1384, 3de lid B.W., hoewel de expliciete verwijzing ernaar werd geschrapt ten gevolge van het advies van de Raad van State.

Artikel 1384, 3de lid B.W. luidt als volgt: "De meester en zij die aanstellen, zijn aansprakelijk voor de schade door hun dienstboden en aangestelden veroorzaakt in de bediening waartoe zij hen gebezigd hebben" ⁷¹.

Dit aansprakelijkheidsvermoeden is *onweerlegbaar* ⁷² en steunde destijds op een vermoede fout in de keuze van of bij de leiding en het toezicht over de aangestelde. Meer en meer echter komt het vermoeden neer op een garantie van solvabiliteit ten voordele van het slachtoffer ⁷³.

Voor de toepassing van artikel 1384, 3de lid B.W. is vereist dat :

(69) Art. 51 van de Wet op het politieambt.

(70) Art. 47 van de Wet op het politieambt.

(71) Art. 1384, 3de lid B.W..

(72) BOCKEN, H., "Van fout naar risico", *T.P.R.*, 1984, 402, nr. 88.

(73) BOCKEN, H., "Van fout naar risico", *T.P.R.*, 1984, 399, nr. 85.

1. *er een band van aanstelling is*, d.w.z. van ondergeschiktheid tussen enerzijds de dader van het schadeverwekkend feit en anderzijds de aansteller. Het begrip "aanstelling" wordt in België zeer ruim geïnterpreteerd. Zodra een persoon effectief gezag en toezicht *kan* uitoefenen op de daden van een ander, besluit men in de rechtspraak tot een band van aanstelling ⁷⁴.

2. *de aangestelde zelf aansprakelijk* is voor een onrechtmatige daad. In casu moet de politieambtenaar dus een persoonlijke fout kunnen worden verweten (op grond waarvan de overheid binnen de grenzen van artikel 48 van de Wet verhaal zal kunnen uitoefenen op de politieambtenaar). Toch moet ook het causaal verband tussen fout en schade worden bewezen ⁷⁵.

3. de fout begaan werd *in de uitoefening van de functie*, en ook dit wordt in de rechtspraak op zeer ruime wijze geïnterpreteerd. Volgens een vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie is immers niet vereist dat de onrechtmatige daad tot de bediening zelf van de aangestelde behoort, doch volstaat het dat de daad *tijdens de duur* van de bediening is gepleegd en *in verband met deze bediening* staat, al was het onrechtstreeks en occasioneel ⁷⁶.

Daarentegen plaatst men in de rechtspraak onrechtmatige daden begaan *buiten* de eigenlijke duur van de uitoefening van de functie, *buiten* het toepassingsgebied van artikel 1384, 3de lid B.W., hoewel ook hier de rechtspraak zich soepel opstelt ⁷⁷.

4. *er schade* werd veroorzaakt *aan derden* ⁷⁸, d.w.z. aan andere personen dan de aansteller en de aangestelde zelf. Wanneer een politieambtenaar bijgevolg schade veroorzaakt aan een andere politieambtenaar, dan is deze laatste een derde in de zin van artikel 1384, 3de lid B.W..

De aansprakelijkheid van de Staat en de gemeente is dus een *objectieve* aansprakelijkheid, in die zin dat de rechtspersonen zich niet kunnen ontdoen van hun aansprakelijkheid door aan te tonen dat zij geen enkele fout hebben begaan. Zij kunnen zich enkel bevrijden door aan

(74) MAZEAUD, H. en L., en TUNC, A., *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile délictuelle et contractuelle*, I, Parijs, Montchrestien, 1965, 959960, nr. 890.

(75) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile*, I, Brussel, Larcier, 1967, 597, nr. 1882.

(76) Cass., 27 maart 1944, *Arr. Verbr.*, 1944, 127 alsook Cass. 2 oktober 1984, *R.W.*, 1984-85, 2704.

(77) KRUIHOF, R., "De aansprakelijkheid voor andermans daad: kritische bedenkingen", in VANDENBERGHE, H., *Onrechtmatige daad. Actuele tendenzen*, 1979, 39 e.v..

(78) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile*, I, Brussel, Larcier, 1967, 597-598, nr. 1897.

te tonen dat niet voldaan is aan de toepassingsvoorwaarden van het artikel ⁷⁹.

2. Vergelijking met de orgaantheorie

De onrechtstreekse aansprakelijkheid van de Staat en de gemeente op grond van artikel 1384, 3de lid B.W. biedt derden de mogelijkheid om praktisch altijd hun vordering te richten tegen de Staat of de gemeente, omwille van de ruime interpretatie die in de rechtspraak gegeven wordt aan het begrip "aanstelling".

Zij biedt bovendien het grote voordeel dat de aansprakelijkheid van de overheid ook kan worden ingeroepen voor de strafrechter, zodat de politieambtenaar er niet langer alleen voor staat ⁸⁰.

In de huidige regeling immers is dit het grote probleem. In een vorig hoofdstuk werd de mogelijkheid besproken voor het slachtoffer om een *veroordeling in solidum* ⁸¹ te vragen van overheid en orgaan. Dit kan echter enkel voor de burgerlijke rechter en *niet voor de strafrechter*, omdat in ons rechtsstelsel een rechtspersoon geen misdrijven kan plegen en dus ook niet voor de strafrechter kan worden gedaagd om zich te verantwoorden voor de burgerlijke gevolgen van dat misdrijf, en omdat de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering enkel voorzien in de tussenkomst van de burgerlijk aansprakelijke persoon, d.w.z. de aansteller bedoeld in artikel 1384, 3de lid B.W. ⁸².

In de praktijk is het zo dat de meeste feiten waarvoor een politieambtenaar zich moet verantwoorden, misdrijven uitmaken zodat de strafrechter ten tonele komt. De benadeelde zal dan voor de strafrechter de persoonlijke burgerlijke aansprakelijkheid van de politieambtenaar inroepen aangezien een veroordeling in solidum niet mogelijk is, en kan dan wel met een voor gedwongen tenuitvoerlegging vatbare strafrechtelijke beslissing achteraf nog een rechtsvordering instellen voor de burgerlijke rechter om de Staat of de gemeente te veroordelen, maar in praktijk gebeurt dit niet omwille van bijkomende kosten en de duur van de procedure ⁸³.

De situatie voor de politieambtenaar ziet er dus niet goed uit in de huidige regeling, vooral als de Staat of de gemeente de benadeelde niet vrijwillig vergoeden.

(79) DALCQ, R., *Traité de la responsabilité civile*, I, Brussel, Larcier, 1967, 622, nr. 1985.

(80) Memorie van toelichting bij het wetsontwerp op het politieambt van 4 juni 1991, *Gedr. St., Kamer, 1990-91, nr. 1637/I, p. 79*.

(81) Cass., 17 juni 1982, *R.W.*, 1984-85, 1143 en *R.C.J.B.*, 1986, 680.

(82) Memorie van toelichting, p. 74.

(83) Memorie van toelichting, p. 75.

Tenslotte impliceert de onrechtstreekse aansprakelijkheid van de Staat en de gemeente op grond van artikel 1384, 3de lid B.W. ook dat de Staat en de gemeente ook aansprakelijk zijn als de aangestelde misbruik maakt van zijn functie⁸⁴, terwijl op grond van de orgaantheorie de overheid niet aansprakelijk gesteld kan worden als het orgaan een fout begaat buiten het kader van zijn ambt⁸⁵.

Op te merken valt dat het laatste lid van artikel 47 van de Wet de bepaling herneemt van artikel 224 van de Nieuwe Gemeentwet, dat de verdeling van aansprakelijkheid regelt tussen Staat en gemeente voor de leden van de gemeentepolitie⁸⁶, mits een aanpassing in die zin dat artikel 47 stelt dat de gemeente de schade veroorzaakt door een politieambtenaar kan verhalen op de Staat, niet alleen voor wat betreft de schade veroorzaakt in de uitoefening van de *gerechtelijke politie*, maar ook in de uitoefening van taken van *bijzondere bestuurlijke politie* die de Staat de politieambtenaar toevertrouwt⁸⁷.

C. ARTIKEL 48 VAN DE WET OP HET POLITIEAMBT

1. De persoonlijke aansprakelijkheid van de politieambtenaar

Artikel 48 van de Wet bepaalt het volgende: "De in artikel 47 bedoelde politieambtenaren die in hun functies aan de Staat, aan de gemeente, of aan derden schade berokkenen, moeten deze slechts vergoeden, wanneer zij een opzettelijke fout, een zware fout of een lichte fout die bij hen gewoonlijk voorkomt, begaan. Bovendien kan de Koning bij een in Ministerraad overlegd besluit de politieambtenaren, wat de aansprakelijkheid tegenover de Staat betreft, geheel of gedeeltelijk ontslaan van de verplichting de schade overeenkomstig vorig lid te vergoeden"⁸⁸.

Deze bepaling beperkt de persoonlijke aansprakelijkheid van de politieambtenaar tot de opzettelijke fout, de zware fout en de lichte fout die bij hen gewoonlijk voorkomt, en is gebaseerd op de Wet op de Arbeidsovereenkomsten van 3 juli 1978 in het licht waarvan de bepaling ook geïnterpreteerd moet worden.

(84) Cass., 10 maart 1961, *Pas.*, 1961, I, 748.

(85) GOOSSENS, C., "La responsabilité des organes des personnes morales et, spécialement, des organes des personnes morales de droit public", *R.C.J.B.*, 1958.

(86) Art. 224 Nieuwe Gemeentewet.

(87) Art. 47 van de Wet op het politieambt.

(88) Art. 48 van de Wet op het politieambt.

De *opzettelijke fout* is de bewuste, gewilde miskenning van een wettelijke of reglementaire norm die een welomschreven gebod of verbod oplegt of van de algemene zorgvuldigheidsnorm⁸⁹.

De *zware fout* is elke onopzettelijke fout die zodanig grof en buitensporig is, dat ze als onbegrijpelijk wordt beschouwd voor een redelijk persoon⁹⁰. Deze fout impliceert dat de dader zich ervan bewust was of behoorde te zijn dat zijn handeling schade zou berokkenen. Het betreft ook hier de schending van een wettelijke of reglementaire norm of van een algemene gedragsnorm waarvan de naleving noodzakelijk is voor de vrijwaring van de bestaandmaatschappelijke organisatie⁹¹.

De *gewoonlijk voorkomende lichte fout* is de lichte fout die zich bij herhaling voordoet binnen een relatief korte tijdsspanne, zonder dat iedere fout, op zichzelf beschouwd, de aansprakelijkheid van de politieambtenaar in casu zou kunnen meebrengen en zonder dat zij noodzakelijkerwijze van dezelfde aard zijn⁹².

Deze beperking geldt zowel ten opzichte van derden als ten opzichte van de Staat of de gemeente zelf⁹³.

2. *Vergelijking met de orgaantheorie*

De regeling van de beperkte persoonlijke aansprakelijkheid van de politieambtenaar vervat in artikel 48 benadeelt de derden niet, aangezien zij de Staat of de gemeente steeds zullen kunnen aanspreken ook al gaat het om een lichte fout. Op grond van de orgaantheorie kunnen de derden ook de Staat of de gemeente aanspreken als de fout van de politieambtenaar zich heeft voorgedaan binnen het kader van het ambt.

Evenmin benadeelt deze regeling de Staat of de gemeente, aangezien deze op grond van de huidige regeling ook slechts in geval van opzettelijke of zware fout tegen de politieambtenaar opkomen, zoals blijkt uit de praktijk⁹⁴.

Het 2de lid van artikel 48 voorziet de mogelijkheid voor de Koning om de aansprakelijkheid van de politieambtenaar ten opzichte van de

(89) CORNELIS, L., *Beginselen van het Belgische buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Maklu, 1989, p. 170.

(90) DE PAGE, H., *Traite*, II, 585-588, nr. 591 bis.

(91) Brussel, 26 september 1989, *jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles*, 1990, p. 83.

(92) VAN OEVELEN, A., "De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de werknemer en van de werkgever voor de onrechtmatige daden van de werknemer in het raam van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst", *R.W.*, 1987-88, p. 1175-1176.

(93) Art. 48 van de Wet op het politieambt.

(94) LAMBRECHTS, W., "De overheidsaansprakelijkheid van 1963-1980", *T.B.P.*, 1981, 124.

Staat nog meer te beperken ⁹⁵. De Raad van State wenste in haar advies dat de beperking ook mogelijk zou zijn ten voordele van de politieambtenaren van de gemeente ⁹⁶, maar de regering is hier niet op ingegaan, omdat zij de gemeentelijke autonomie wil respecteren en als dusdanig de beperking wil overlaten aan de gemeenteraad.

D. ARTIKEL 51 VAN DE WET OP HET POLITIEAMBT

Bij wijze van vervollediging vermelden wij dat artikel 51 van de Wet bepaalt dat de Staat of de gemeente, naargelang het geval, de proceskosten ten laste neemt waartoe de politieambtenaar, bedoeld in artikel 47 in rechte veroordeeld wordt wegens feiten gepleegd in zijn functies, tenzij hij een opzettelijke of zware fout of een lichte fout die bij hem gewoonlijk voorkomt, heeft begaan ⁹⁷.

De persoonlijke gehoudenheid van de politieambtenaar tot betaling van de gerechtskosten wordt dus *in dezelfde mate beperkt* naar analogie met zijn persoonlijke aansprakelijkheid voor feiten gepleegd in de uitoefening van zijn functies.

Dit is eveneens een verbetering in vergelijking met de huidige regeling die de politieambtenaar verplicht, wanneer hij veroordeeld wordt, de gerechtskosten steeds zelf te dragen, ook als het niet om een opzettelijke of zware fout gaat, en zelfs in geval van opschorting van de uitspraak van de veroordeling ⁹⁸.

E. CONCLUSIE

De Wet op het Politieambt is op het vlak van de aansprakelijkheidsregeling van overheid en politieambtenaar zeker een geslaagde poging om grondige veranderingen en hervormingen bij de politie door te voeren. Men kan zeker besluiten dat zowel de rechtstoestand van de politieambtenaar als de regeling voor schadevergoeding van het slachtoffer erop vooruit gezien zijn.

Door de aansprakelijkheid van Staat en gemeente te steunen op artikel 1384, 3de lid B.W. ⁹⁹:

(95) Art. 48 van de wet op het politieambt.

(96) Advies van de Raad van State bij het wetsontwerp op het politieambt van 4 juni 1991, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1637/1, 108, p. 128.

(97) Art. 51 van de Wet op het politieambt.

(98) Memorie van toelichting bij het wetsontwerp op het politieambt van 4 juni 1991, p. 77.

(99) Art. 47 van de Wet op het politieambt.

1. moet het slachtoffer zijn vordering enkel op een andere rechtsgrond instellen en kan hij de overheid gemakkelijker aanspreken aangezien op deze een onweerlegbaar vermoeden van aansprakelijkheid rust ¹⁰⁰, *terwijl* hij op grond van artikel 1382 B.W. naast fout, schade en causaal verband tussen beide ook nog de band tussen de foutieve handeling en de functie van het orgaan moet bewijzen ¹⁰¹.

2. kan de Staat of de gemeente wel als burgerlijk aansprakelijk persoon voor de strafrechter worden aangesproken ¹⁰², en blijft deze aansprakelijk voor de politieambtenaar ook wanneer deze misbruik maakt van zijn functie ¹⁰³, *terwijl* op grond van artikel 1382 B.W. de politieambtenaar alleen staat voor de strafrechter ¹⁰⁴, en de Staat of de gemeente niet aansprakelijk kunnen gesteld worden als de politieambtenaar een fout begaat buiten het kader van zijn ambt ¹⁰⁵.

Door de persoonlijke aansprakelijkheid van de politieambtenaar te beperken tot de opzettelijke fout, de zware fout en de lichte fout die bij hem gewoonlijk voorkomt ¹⁰⁶, worden, ten eerste, de derden niet geschaad aangezien zij altijd hun vordering kunnen richten tot de Staat of de gemeente, ook in geval van een culpa levissima, net zoals ze dat nu kunnen op grond van de orgaantheorie, tenminste als de fout van de politieambtenaar een band vertoont met zijn ambt ¹⁰⁷.

Ten tweede komen de Staat en de gemeente niet in een minder gunstige positie, aangezien zij nu ook slechts verhaal hebben op de politieambtenaar in geval van opzettelijke of zware fout ¹⁰⁸; daarentegen is de aansprakelijkheidsregeling op grond van artikel 1382 B.W. wel nadelig voor de politieambtenaar omdat de situatie er voor hem totaal verschillend uitziet alnaargelang het slachtoffer de overheid of het orgaan aanspreekt. Immers, als het slachtoffer de overheid aanspreekt, betaalt deze de schadevergoeding (en de gerechtskosten) en zal hij ze meestal niet terugvorderen van het orgaan ¹⁰⁹. Als het slachtoffer echter een vor-

(100) BOCKEN, H., "Van fout naar risico", *T.P.R.*, 1984, 402, nr. 88.

(101) Cass., 31 maart 1943, *Arr. Verbr.*, 1943, 75.

(102) Memorie van toelichting bij het wetsontwerp op het politieambt van 4 juni 1991, p. 79.

(103) Cass., 10 maart 1961, *Pas.*, 1961, I, 748.

(104) Memorie van toelichting bij het wetsontwerp op het politieambt van 4 juni 1991, p. 74.

(105) GOOSSENS, C., "La responsabilité des organes des personnes morales et, spécialement, des organes des personnes morales de droit public", *R.C.J.B.*, 1958, 52.

(106) Art. 47 van het wetsontwerp op het politieambt van 4 juni 1991.

(107) Zie deel I noten 49 - 50.

(108) LAMBRECHTS, W., "De overheidsaansprakelijkheid van 1963-1980", *T.B.P.*, 1981, 124.

(109) LAMBRECHTS, W., "De overheidsaansprakelijkheid van 1963-1980", *T.B.P.*, 1981, 124.

dering instelt tegen de politieambtenaar, dan kan deze in geval van veroordeling geen beroep doen op de overheid.

Ten derde komt de politieambtenaar uiteraard in een betere positie te staan dan wanneer hij altijd kan worden aangesproken zoals het nu is op grond van de orgaantheorie ¹¹⁰.

V. ALGEMEEN BESLUIT

Het politieapparaat als instelling is noodzakelijk in een democratische maatschappij als handhaver van de openbare orde. Het moet beantwoorden aan de maatschappelijke noden en het moet getuigen van efficiëntie. Politieambtenaren moeten gemotiveerd optreden in naam van het gezag, en daarom moeten zij ook beschermd worden.

Wij denken dat de aansprakelijkheidsregeling in de nieuwe wet een stap is in de juiste richting. Immers, zonder politieambtenaren "carte blanche" te geven, zet de onrechtstreekse aansprakelijkheid van de Staat en de gemeente, en de beperkte aansprakelijkheid van de politieambtenaar, wat betreft de werking van de politiediensten, de weg open naar meer efficiëntie.

APERÇU GÉNÉRAL

Le thème de ce texte est, comme son titre l'indique, la responsabilité civile du fonctionnaire de police.

Actuellement, la base de la réponse au problème est la théorie des organes. L'auteur aborde successivement les différents aspects du problème : la naissance de cette théorie, ses conditions d'application, le choix de l'autorité responsable et la responsabilité personnelle de l'organe pour en arriver à la conclusion de l'existence d'une situation inconfortable tant pour le fonctionnaire de police que pour la victime.

La deuxième partie du texte est consacrée à la nouvelle loi et aux améliorations qu'elle apportera à cette situation inconfortable.

Principalement en ce qui concerne une responsabilité indirecte sur base de l'article 1384 par.3 C.C., et non plus directe sur base de l'article 1382 C.C..

En second lieu, une limitation de la responsabilité personnelle par analogie à la situation de l'employé suite à la loi du 3ème juillet 1978.

(110) Zie deel I, noten 46 - 51.